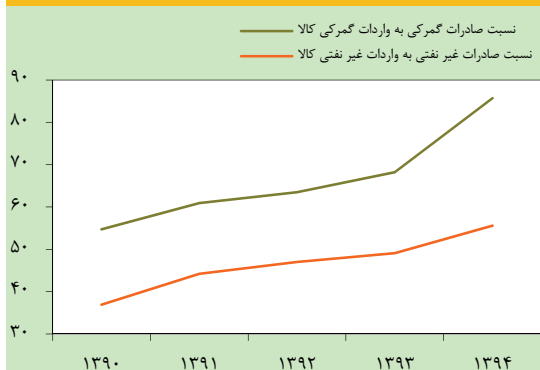

در سال ۱۳۹۴، بازرگانی خارجی کشور^(۱) از رونق نسبی کمتری برخوردار بود. کاهش درآمدهای ارزی کشور در پی تداوم روند کاهشی قیمت نفت در بازارهای جهانی، طولانی شدن روند مذاکرات هسته‌ای و تعویق اجرای برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) به اواخر دی ماه این سال و افزایش قابل ملاحظه ارزش برابری دلار آمریکا در مقابل ارزهای جهان‌روا از مهم‌ترین عوامل کاهش ارزش دلاری مبادلات بازرگانی گمرکی در این سال بود.

در سال ۱۳۹۴، بازرگانی خارجی کشور^(۱) از رونق نسبی کمتری برخوردار بود. کاهش درآمدهای ارزی کشور در پی تداوم روند کاهشی قیمت نفت در بازارهای جهانی، طولانی شدن روند مذاکرات هسته‌ای و تعویق اجرای برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) به اواخر دی ماه این سال و افزایش قابل ملاحظه ارزش برابری دلار آمریکا در مقابل ارزهای جهان‌روا از مهم‌ترین عوامل کاهش ارزش دلاری مبادلات بازرگانی گمرکی در این سال بود.

نمودار ۱۳-۱- نسبت‌های صادرات و واردات گمرکی کالا (درصد)

۱۳-۱- مبادلات تجاری

در سال ۱۳۹۴، هرچند وضعیت کسری تراز بازرگانی گمرکی بهبود یافت، اما ارزش دلاری مبادلات با کاهش ۱۴/۴ درصدی و وزن مبادلات با کاهش ۹/۵ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۳ مواجه شد و به ترتیب رقم ۷۷۱۴۸ میلیون دلار و

جدول ۱۳-۱- بازرگانی خارجی (بدون نفت، گاز و برق)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال		ارزش (میلیون دلار)		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳			
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱- واردات
۵۳/۸	۵۹/۴	-۲۲/۵	۷/۸	۴۱۵۳۹	۵۳۵۶۹	۴۹۷۰۹	۲- صادرات (۱)
۴۶/۲	۴۰/۶	-۲/۶	۱۵/۹	۳۵۶۰۹	۳۶۵۵۵	۳۱۵۵۲	تراز (۱-۲)
		-۶۵/۱	-۶/۳	-۵۹۳۰	-۱۷۰۱۴	-۱۸۱۵۷	جمع کل (۱+۲)
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۱۴/۴	۱۰/۹	۷۷۱۴۸	۹۰۱۲۵	۸۱۲۶۱	وزن (هزار تن)
							۱- واردات
۳۱/۲	۳۴/۵	-۱۸/۳	۲۷/۷	۳۵۱۵۲	۴۳۰۱۶	۳۳۶۸۴	۲- صادرات
۶۸/۸	۶۵/۵	-۴/۹	۰/۷	۷۷۵۹۶	۸۱۶۳۴	۸۱۱۰۳	جمع کل (۱+۲)
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۹/۵	۸/۶	۱۱۲۷۴۸	۱۲۴۶۵۰	۱۱۴۷۸۷	

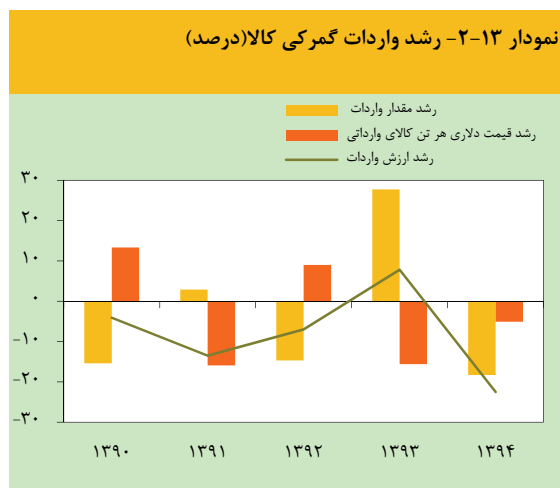
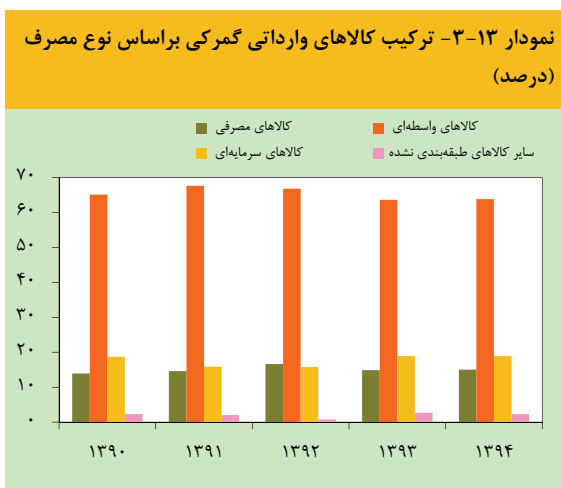
ماخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور، گمرک جمهوری اسلامی ایران
۱- بدون احتساب میعانات گازی

۱- ارقام و تحلیل‌های این فصل مبتنی بر آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

۱۳-۲- واردات

در سال ۱۳۹۴، گروه «مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای» با ۶۳/۸ درصد، بیشترین سهم از ارزش واردات گمرکی را به خود اختصاص داد و سهم گروه‌های «کالاهای سرمایه‌ای» و «کالاهای مصرفی» به ترتیب به ارقام ۱۸/۹ و ۱۵/۰ درصد رسید. مقایسه این نسبت‌ها با نسبت‌های مشابه سال ۱۳۹۳، تغییر محسوسی را در سهم گروه‌های مختلف کالایی از ارزش واردات گمرکی طی این دوره نشان نمی‌دهد.

در سال ۱۳۹۴، ارزش سیف واردات گمرکی با ۲۲/۵ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۳ به ۴۱۵۳۹ میلیون دلار رسید. این رقم کمترین میزان واردات در ده سال اخیر بود. در این سال وزن کالاهای وارداتی با ۱۸/۳ درصد کاهش به ۳۵۱۵۲ هزار تن و ارزش هر تن کالای وارداتی نیز با ۵/۱ درصد کاهش به ۱۱۸۲ دلار رسید.

جدول ۱۳-۲- ترکیب واردات گمرکی براساس نوع مصرف

(میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲		
۶۳/۸	۶۳/۶	-۲۲/۲	۲/۵	۲۶۴۹۸	۳۴۰۴۶	۳۳۲۰۸	مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای
۱۸/۹	۱۸/۹	-۲۲/۴	۲۸/۹	۷۸۶۳	۱۰۱۳۳	۷۸۶۴	کالاهای سرمایه‌ای
۱۵/۰	۱۴/۹	-۲۱/۷	-۳/۵	۶۲۳۹	۷۹۷۰	۸۲۵۶	کالاهای مصرفی
۲/۳	۲/۷	-۳۳/۹	۲۷۲/۴	۹۳۹	۱۴۲۱	۳۸۲	کالاهای طبقه‌بندی نشده
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۲۲/۵	۷/۸	۴۱۵۳۹	۵۳۵۶۹	۴۹۷۰۹	جمع کل

مجموع سهم گروه‌های مزبور از ارزش واردات گمرکی در مقایسه با سال ۱۳۹۳ حدود ۳/۰ واحد درصد کاهش یافت. در این میان، فقط سهم ارزشی مواد شیمیایی در مقایسه با سال ۱۳۹۳ بهبود یافت، و سهم سایر گروه‌های مذکور از ارزش دلاری واردات، کاهش یافت.

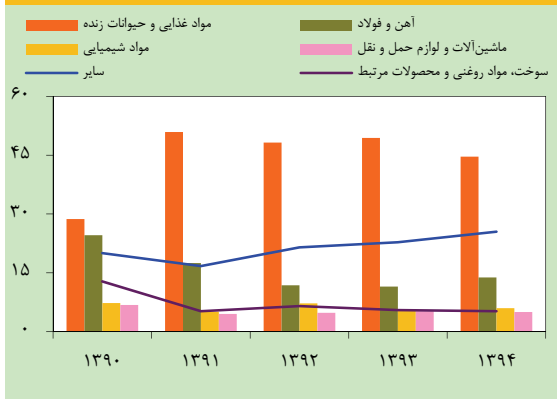
اقلام عمده وارداتی در سال ۱۳۹۴ شامل گروه‌های «ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل»، «مواد غذایی و حیوانات زنده»، «مواد شیمیایی» و «آهن و فولاد» بودند که به ترتیب، ۳۶/۳، ۱۶/۲، ۱۴/۱ و ۷/۴ درصد از کل ارزش واردات گمرکی را به خود اختصاص دادند.

جدول ۱۳-۳- ارزش واردات گمرکی براساس اقلام اصلی تشکیل‌دهنده آن

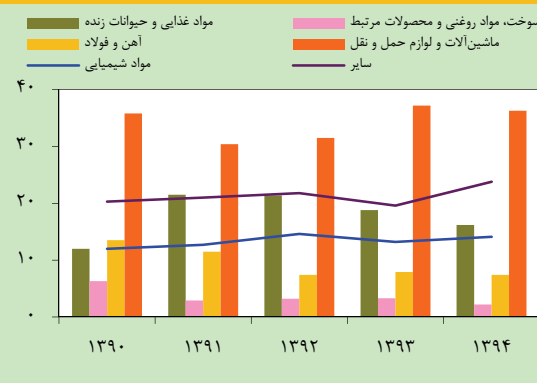
(میلیون دلار)

سهام(درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۱۶/۲	۱۸/۸	-۳۳/۳	۶۷۳۳	۱۰۰۹۱	۱۰۶۳۲	مواد غذایی و حیوانات زنده
۲/۲	۳/۳	-۴۹/۴	۸۹۶	۱۷۷۰	۱۶۰۰	مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط
۱۴/۱	۱۳/۲	-۱۷/۳	۵۸۴۹	۷۰۶۹	۷۲۸۱	مواد شیمیایی
۷/۴	۷/۹	-۲۶/۶	۳۰۸۹	۴۲۱۰	۳۶۸۴	آهن و فولاد
۳۶/۳	۳۷/۲	-۲۴/۳	۱۵۰۹۰	۱۹۹۳۵	۱۵۶۷۱	ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل
۲۳/۸	۱۹/۶	-۵/۸	۹۸۸۲	۱۰۴۹۴	۱۰۸۴۱	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۲۲/۵	۴۱۵۳۹	۵۳۵۶۹	۴۹۷۰۹	جمع کل

نمودار ۱۳-۵- ترکیب کالاهای وارداتی گمرکی از نظر وزن(درصد)

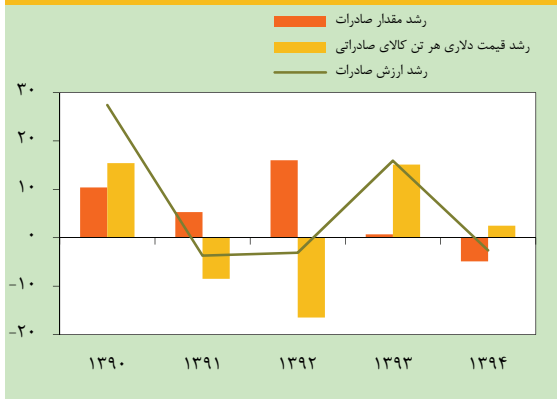
نمودار ۱۳-۴- ترکیب کالاهای وارداتی گمرکی از نظر ارزش (درصد)

۱۳-۳- صادرات^(۲)

در سال ۱۳۹۴، ارزش و وزن کالاهای صادراتی در مقایسه با سال ۱۳۹۳ به ترتیب ۲/۶ و ۴/۹ درصد کاهش یافت و به ۳۵۶۰۹ میلیون دلار و ۷۷۵۹۶ هزار تن رسید.

نمودار ۱۳-۶- رشد صادرات گمرکی کالا(درصد)

در سال ۱۳۹۴، چین جایگاه بزرگ‌ترین شریک تجاری کشور در زمینه واردات کالا را حفظ کرد و بیش از یک چهارم از واردات رسمی گمرکی از این کشور آسیایی انجام شد. کشورهای امارات متحده عربی، کره جنوبی، ترکیه، سوئیس، هند، آلمان، ایتالیا، فرانسه و هلند نیز در جایگاه‌های دوم تا دهم قرار گرفتند. در این سال نسبت‌های تمرکز^(۱) سه، پنج و ده کشور اول از شرکای وارداتی به ترتیب ۵۲/۸، ۶۵/۷ و ۸۱/۴ درصد بود که نشان‌دهنده کاهش تمرکز وارداتی نسبت به سال ۱۳۹۳ می‌باشد. ارقام مشابه سال ۱۳۹۳ به ترتیب ۵۴/۹، ۶۹/۳ و ۸۳/۸ درصد بود.

۱- این نسبت‌ها از مجموع سهم سه، پنج و ده کشور اول از کل واردات گمرکی به دست می‌آیند.

۲- منظور از صادرات در این فصل، صادرات گمرکی بدون احتساب میعانت گازی می‌باشد.

فصل ۱۳ بازرگانی خارجی گمرکی

گروه‌های مختلف کالایی، کاهش ارزش صادرات کالاهای صنعتی
بیشترین تاثیر را در کاهش ارزش دلاری صادرات گمرکی داشت.

در سال ۱۳۹۴، ارزش هر تن کالای صادراتی با ۲/۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۴۵۹ دلار رسید. در بین

جدول ۱۳-۴- ارزش صادرات گمرکی

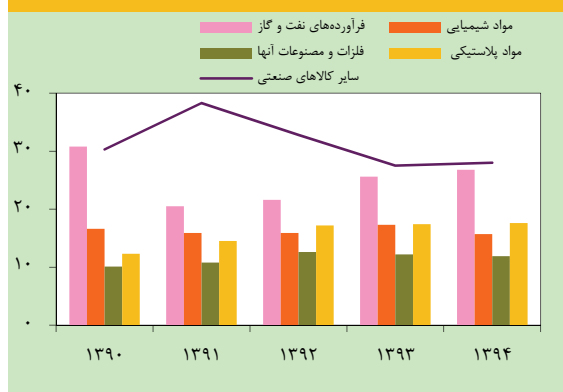
(میلیون دلار)

سهام(درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۱۴/۵	۱۶/۷	-۱۵/۵	۳۳/۲	۵۱۷۰	۶۱۱۹	۴۵۹۴	کالاهای سنتی و کشاورزی
۲/۰	۳/۵	-۴۳/۵	-۲۶/۴	۷۲۷	۱۲۸۷	۱۷۴۹	کلوچه‌های کانی فلزی
۷۵/۵	۷۹/۷	-۷/۷	۱۶/۰	۲۶۸۸۶	۲۹۱۳۲	۲۵۱۲۱	کالاهای صنعتی
۷/۹	*	□	-۸۱/۴	۲۸۲۷	۱۷	۸۹	کالاهای طبقه‌بندی نشده
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۲/۶	۱۵/۹	۳۵۶۰۹	۳۶۵۵۵	۳۱۵۵۲	جمع کل

ماخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۱۳-۷- ترکیب کالاهای صنعتی صادر شده از نظر ارزش

(درصد)

در سال مورد بررسی نسبت به سال ۱۳۹۳، ارزش صادرات گروه کالاهای صنعتی ۷/۷ درصد کاهش یافت و به ۲۶۸۸۶ میلیون دلار رسید همچنین، سهم این گروه از کل ارزش صادرات گمرکی با ۴/۲ واحد درصد کاهش به ۷۵/۵ درصد رسید. بیشترین سهم از صادرات صنعتی مربوط به زیرگروه‌های «فراورده‌های حاصل از نفت و گاز»، «مواد پلاستیکی و اشیای ساخته شده از این مواد» و «مواد شیمیایی (آلی و غیر آلی)» بود.

جدول ۱۳-۵- ارزش صادرات کالاهای صنعتی

(میلیون دلار)

سهام(درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۲۶/۸	۲۵/۶	-۳/۶	۳۷/۸	۷۱۹۸	۷۴۶۵	۵۴۱۹	فراورده‌های نفت و گاز
۱۵/۷	۱۷/۳	-۱۶/۲	۲۶/۲	۴۲۲۰	۵۰۳۶	۳۹۹۰	مواد شیمیایی(آلی و غیر آلی)
۱۱/۹	۱۲/۲	-۹/۹	۱۲/۳	۳۱۸۹	۳۵۴۰	۳۱۵۳	فلزات و مصنوعات آنها
۱۷/۶	۱۷/۴	-۶/۵	۱۷/۵	۴۷۴۴	۵۰۷۵	۴۳۲۰	مواد پلاستیکی
۲۸/۰	۲۷/۵	-۶/۰	-۲/۷	۷۵۳۵	۸۰۱۶	۸۲۳۸	سایر کالاهای صنعتی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۷/۷	۱۶/۰	۲۶۸۸۶	۲۹۱۳۲	۲۵۱۲۱	جمع کل

درصد در سال ۱۳۹۳ به ۱۴/۵ درصد در سال ۱۳۹۴ کاهش یافت. کاهش صادرات زیرگروه میوه‌های تازه و خشک به ویژه پسته، موثرترین عامل کاهش صادرات این گروه از کالاها بود.

در سال ۱۳۹۴، ارزش صادرات کالاهای سنتی و کشاورزی با ۱۵/۵ درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن به ۵۱۷۰ میلیون دلار رسید. در نتیجه این تغییر، سهم این گروه از ارزش کل صادرات گمرکی با ۲/۲ واحد درصد کاهش، از ۱۶/۷

جدول ۱۳-۶- ارزش صادرات کالاهای سنتی و کشاورزی

(میلیون دلار)

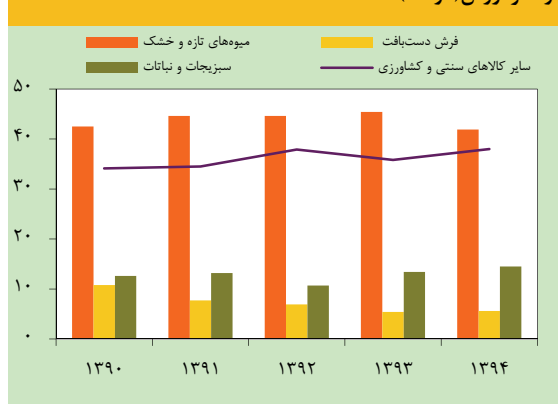
سهم(درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲		
۴۱/۹	۴۵/۴	-۲۲/۰	۳۵/۷	۲۱۶۸	۲۷۷۹	۲۰۴۸	میوه‌های تازه و خشک
۵/۶	۵/۴	-۱۲/۱	۴/۸	۲۹۱	۳۳۱	۳۱۵	فرش دست‌بافت
۱۴/۵	۱۳/۴	-۸/۶	۶۶/۹	۷۴۸	۸۱۸	۴۹۰	سبزیجات و نباتات
۳۸/۰	۳۵/۸	-۱۰/۴	۲۵/۹	۱۹۶۳	۲۱۹۱	۱۷۴۰	سایر کالاهای سنتی و کشاورزی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۱۵/۵	۳۳/۲	۵۱۷۰	۶۱۱۹	۴۵۹۴	جمع کل

گروه‌های «مواد خام غیر خوراکی به استثنای مواد نفتی سوختنی»، «مواد شیمیایی» و «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» به ترتیب با ۲۵/۱، ۲۱/۲ و ۱۷/۳ درصد، بیشترین سهم از وزن محموله‌های صادراتی در سال ۱۳۹۴ را به خود اختصاص دادند. مجموع سهم گروه‌های مذکور از وزن صادرات گمرکی ۶۳/۶ درصد بود که در مقایسه با سال ۱۳۹۳، حدود ۲/۹ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

مقایسه ارزش صادرات و واردات گمرکی گروه‌های

کالایی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی کالا نشان می‌دهد که ایران در گروه‌های «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» و «مواد شیمیایی» صادرکننده خالص و در سایر اقلام، واردکننده خالص بوده است. گروه «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» بیشترین تراز مثبت و گروه «ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل» بیشترین تراز منفی را در دوره مورد بررسی داشته‌اند.

نمودار ۱۳-۸- ترکیب کالاهای سنتی و کشاورزی صادر شده از نظر ارزش(درصد)

بررسی اقلام صادراتی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی

نشان می‌دهد که به لحاظ ارزش، گروه‌های «مواد شیمیایی»، «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» و «مواد غذایی و حیوانات زنده» به ترتیب با ۲۹/۱، ۲۰/۲ و ۱۵/۹ درصد، بیشترین سهم از ارزش صادرات گمرکی را به خود اختصاص دادند. مجموع سهم کالاهای مزبور با ۳/۹ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۳ به ۶۵/۲ درصد رسید.

جدول ۱۳-۷- ارزش گروه‌های عمده صادراتی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی

(میلیون دلار)

سهم(درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲		
۱۵/۹	۱۷/۶	-۱۲/۳	۳۱/۴	۵۶۶۱	۶۴۵۱	۴۹۱۱	مواد غذایی و حیوانات زنده
۲۰/۲	۲۰/۴	-۳/۵	۳۷/۹	۷۱۸۹	۷۴۴۶	۵۴۰۱	مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط
۲۹/۱	۳۱/۱	-۸/۷	۱۶/۵	۱۰۳۷۱	۱۱۳۵۸	۹۷۴۶	مواد شیمیایی
۶/۹	۶/۶	۲/۷	۴۰/۴	۲۴۶۱	۲۳۹۶	۱۷۰۷	آهن و فولاد
۳/۰	۳/۵	-۱۵/۸	-۴/۶	۱۰۷۴	۱۲۷۵	۱۳۳۶	ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل
۲۴/۹	۲۰/۹	۱۶/۱	-۹/۷	۸۸۵۳	۷۶۲۹	۸۴۵۱	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۲/۶	۱۵/۹	۳۵۶۰۹	۳۶۵۵۵	۳۱۵۵۲	جمع کل

۱۳-۴- رابطه مبادله گمرکی^(۱)

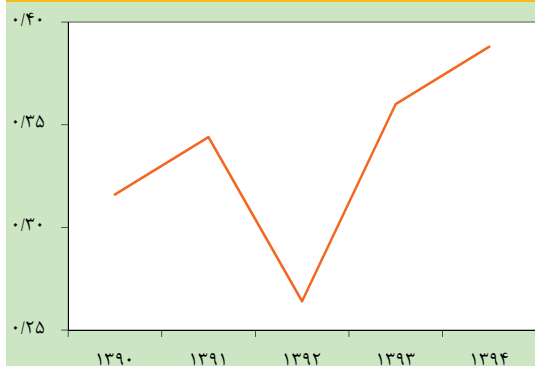
در سال مورد بررسی، رابطه مبادله گمرکی بهبود یافت و با افزایش ۸/۰ درصدی نسبت به سال قبل از آن به رقم ۰/۳۸۸ رسید. این تغییر در نتیجه افزایش ارزش هر تن کالای صادراتی و کاهش ارزش هر تن کالای وارداتی گمرکی بود.

(دلار) جدول ۱۳-۸- رابطه مبادله بازرگانی (گمرکی)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۲
ارزش هر تن کالای صادراتی	۱۵/۱	۴۴۸	۳۸۹
ارزش هر تن کالای وارداتی	-۱۵/۶	۱۲۴۵	۱۴۷۶
رابطه مبادله گمرکی	۳۶/۴	۰/۳۶۰	۰/۲۶۴

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور، گمرک جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۱۳-۹- رابطه مبادله گمرکی

۱- فقط شامل صادرات و واردات گمرکی کشور است؛ لذا رابطه مبادله محاسبه شده در این قسمت با ارقام ارائه شده در فصل دوم (تولید و هزینه ناخالص داخلی) متفاوت است.